

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Відділення екологічного, господарського та аграрного права
НАПрН України
Foundation «Sunflowers» (Польща)

ПРАВОВІ АСПЕКТИ АГРОЕКОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

**Міжнародна конференція, присвячена
100-річчю від народження фундатора
української школи аграрного права
академіка Василя Зіновійовича Янчука**

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ОНЛАЙН/ОФЛАЙН КОНФЕРЕНЦІЇ**

(м. Київ, 23 травня 2025 р.)

Київ - 2025

**Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Відділення екологічного, господарського та аграрного права
НАПрН України
Foundation «Sunflowers»(Польща)**

ПРАВОВІ АСПЕКТИ АГРОЕКОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

**Міжнародна конференція, присвячена
100-річчю від народження фундатора
української школи аграрного права
академіка Василя Зіновійовича Янчука**

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ОНЛАЙН/ОФЛАЙН КОНФЕРЕНЦІЇ**

(м. Київ, 23 травня 2025 р.)

Київ - 2025

УДК: 349.41; 349.42

За зміст та якість матеріалів відповідальними є автори публікацій

Правові аспекти агроекологічного розвитку України: тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної онлайн/офлайн конференції, присвяченої 100-річчю від народження академіка В.З. Янчука (м. Київ, 23 травня 2025 р.). Київ: НУБіП України, 2025. 272 с.

ISBN 978-617-8598-30-3

У збірнику розміщено тексти наукових доповідей, присвячених дослідженню правових аспектів агроекологічного розвитку України.

Розраховано на науковців, практичних фахівців, аспірантів, студентів та всіх, хто цікавиться питаннями розвитку аграрного, екологічного і природоресурсного права.

ISBN 978-617-8598-30-3

© Колектив авторів, 2025
© НУБіП України, 2025

*Присвячено 100-річчю від народження
доктора юридичних наук, професора,
академіка АПрН України
ВАСИЛЯ ЗІЙНОВІЙОВИЧА ЯНЧУКА*

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ
НОСІК В. В.
НАУКОВА КОНЦЕПТОСФЕРА ПРОФЕСОРА В. З. ЯНЧУКА У КОНТЕКСТІ
СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ13
ЄРМОЛЕНКО В. М.
ОГЛЯДОВІ ПЕРСПЕКТИВИ АГРОЕКОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ17
МАЛИШЕВА Н. Р.
УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ В ПРИЙНЯТТІ ЕКОЛОГІЧНО ВАЖЛИВИХ РІШЕНЬ В
УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ20
КУЛИНИЧ П. Ф.
КЛІМАТИЧНА БЕЗПЕКА ЯК НАУКОВА ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ АГРАРНОГО І
ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ24
ШУЛЬГА М. В.
ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРЕНДНОГО КОМПЛЕКСНОГО ВИКОРИСТАННЯ
ЗЕМЛІ ТА ВОДНИХ ОБ’ЄКТІВ ДЛЯ АКВАКУЛЬТУРИ27
АНІСІМОВА Г.В., ДОНЕЦЬ О. В.
ВПЛИВ КЛІМАТИЧНО ОРІЄНТОВНОГО ПІДХОДУ НА ФОРМУВАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ ВІДНОВЛЕННЯ АГРОЕКОСИСТЕМ29
БАГАЙ Н. О.
ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СПОРІВ ЩОДО РОЗІРВАННЯ ДОГОВОРІВ ОРЕНДИ
ЗЕМЛІ36
ВАЩИШИН М. Я.
ПРАВО ПОСТІЙНОГО КОРИСТУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ ДІЛЯНКАМИ: ПРАВОВІ
НОВЕЛИ ТА СУДОВА ПРАКТИКА39
ГЕТЬМАН А. П., СТАТІВКА О. О.
ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ АГРОВОЛЬТАЇКИ В УКРАЇНІ ЯК
ІНСТРУМЕНТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНОГО СІЛЬСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА43
ДУХНЕВИЧ А. В., ГРАЧУК В. С.
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВОДНЕВОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ47
ЗЕМКО А. М.
ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ВИРОБНИЧОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ51
КОВТУН О. М.
ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КЛІМАТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ
СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ.....54
КОСТЯШКІН І. О.
ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО АГРОЕКОЛОГІЧНОГО
РОЗВИТКУ.....58
КУРМАН Т. В.
АГРОЕКОЛОГІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
АГРОСФЕРИ: ПРАКСЕОЛОГІЧНІ І ПРАВОВІ АСПЕКТИ.....61
МАСІН В. М., ХРІЩЕВА О. Г.
ОБҐРУНТУВАННЯ РОЗРОБКИ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО КОМЕНТАРЯ ДО
ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ КООПЕРАЦІЮ»65

СУЄТНОВ Є. П. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ В АГРОЕКОСИСТЕМАХ	68
УРКЕВИЧ В. Ю. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПРИТЯГНЕННЯ ДЕРЖАВИ-АГРЕСОРА ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЕКОЛОГІЧНУ ШКОДУ	73
ФЕДЧИШИН Д. В., БОНДАР О. Г. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СПІВІСНУВАННЯ ГМО, ТРАДИЦІЙНИХ ТА ОРГАНІЧНИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	76
ХАРИТОНОВА Т. Є., ЛАБУНСЬКИЙ М.В. ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ЕМФІТЕВЗИСУ В НІМЕЧЧИНІ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ	78
 СЕКЦІЯ 1. ВПЛИВ НАУКОВОЇ СПАДЩИНИ АКАДЕМІКА В.З. ЯНЧУКА НА РОЗВИТОК АГРАРНО-, ЗЕМЕЛЬНО- ТА ЕКОЛОГО-ПРАВОВОЇ НАУКИ І ОСВІТИ	
БРІНЦОВ А. І. РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ПРАВОВОЇ НАУКИ КРІЗЬ ПРИЗМУ В. З. ЯНЧУКА ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ АКАДЕМІКИ	82
ГАФУРОВА О. В., БРАНІЦЬКИЙ О. М. АКАДЕМІК В. З. ЯНЧУК: ВНЕСОК У РОЗВИТОК НАУКИ АГРАРНОГО ПРАВА.....	84
МАРЧЕНКО С. І. НАУКОВІ ІДЕЇ ПРОФЕСОРА В.З. ЯНЧУКА З ПИТАНЬ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СЕЛЯН У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ В УКРАЇНІ	88
 СЕКЦІЯ 2. ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРОЕКОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ПІДХОДИ	
ЗАПЛІТНА І. А. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ДЕГРАДОВАНИХ ТА ЗАБРУДНЕНИХ ЗЕМЕЛЬ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ	93
ЛАТИШЕВА В. В. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНИХ СУБСИДІЙ ДЛЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД	95
МАЛЬЧИК О.М. РОЛЬ НАУКИ ТА АГРАРНОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ФАХОВИХ КАДРІВ ДЛЯ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ РОСЛИН.....	98
ОДИНЦОВА В. І., ШУЛЬГА Т. М. ЮРИДИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ У ГАЛУЗІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН	100
ОСТРОПОЛЬСЬКИЙ В.Л. СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	103
ШЕВЧЕНКО С. В. СПІВВІДНОШЕННЯ НОРМ СОТ ТА СТАНДАРТІВ АГРОЕКОЛОГІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ УКРАЇНСЬКОЇ АГРОПРОДУКЦІЇ НА СВІТОВІ РИНКИ	105

ШУЛЬГАН Я. М. ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ АГРОЕКОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ: МІЖНАРОДНИЙ ВПЛИВ.....	109
 СЕКЦІЯ 3. ЗАХИСТ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ: МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ	
BONDARENKO Y. CERTAIN ISSUES OF INTERNATIONAL LEGAL RESPONSIBILITY FOR ENVIRONMENTAL CRIMES OF THE RUSSIAN FEDERATION IN UKRAINE	113
БАЛЮК Г., КОВАЛЬЧУК Т. ЗАХИСТ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄС	117
ДАНИЛЮК Л. Р. ГАРАНТІЇ ТА СПОСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВ НА ЕКОЛОГІЧНУ ІНФОРМАЦІЮ ВІДПОВІДНО ДО ОРХУСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ	120
ЗІНЧЕНКО-ТУЛУБ Я. С., ОСТРОВСЬКА Б. В. ЕКОЛОГІЧНІ ВИКРИВАЧІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: НАЦІОНАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ.....	123
КАРПІНСЬКА Н. В., ХЛИСТІК М. А. ЗЕМЕЛЬНІ СПОРИ ТА МЕДІАЦІЯ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	126
КОВТУН Д. С. РЕФОРМА ЛІСОГОСПОДАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЛІСОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ	129
КОНДРАТЮК Т. М. ДО ПИТАННЯ РОЛІ ГРОМАДСЬКОСТІ В ОЦІНЦІ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ	132
МАЗІЙ В. С. ДУАЛЬНИЙ ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЯК ОДНА З КЛЮЧОВИХ ОЗНАК ЗЕМЕЛЬ ПІД СМІТТЄЗВАЛИЩАМИ	134
МІХНЕВИЧ Л. В. ЕКОЛОГІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ПРАВ ЛЮДИНИ.....	137
МУРДІЙ А. В. ЗАХИСТ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ: МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ	141
ОНИЩЕНКО О. Ю. СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА ЯК ГАРАНТІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКА ПРАКТИКА	145
ПАВЛЮК О. В. ПРАВОВІ ПИТАННЯ ДОТРИМАННЯ НОРМ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ РОЗПОДІЛЕНОЇ ГЕНЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ	149
ПОЗНЯК Е. В. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ "ЕКОЛОГО- ПРАВОВИЙ КОНСАЛТИНГ БІЗНЕСУ" В СИСТЕМІ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГО-ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	152
СЕНДЗЮК В. І. САНКЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ АГРОЕКОЛОГІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ: У КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОЇ УГОДИ ПРО КРИТИЧНІ МІНЕРАЛИ	155

ТУЛІНА Е. Є. КОНЦЕПЦІЯ ONE BIOSECURITY ЯК НОВА ПАРАДИГМА БІОБЕЗПЕКИ:ОГЛЯД СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ	157
ЧУГАСВСЬКА А. В. ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЕКОЦИД КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ АДВОКАТУРИ В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ...	161
ШЕХОВЦОВ В. В., СТАТІВКА О. О. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ АДВОКАТУРИ В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ.....	164
ЯРЕМАК З. В. БАЛАНС МІЖ ІНТЕРЕСАМИ: ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ У СУДОВОМУ ЗАХИСТІ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ	168
 СЕКЦІЯ 4. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРОЕКОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ ДО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ	
ВЛАСЕНКО Ю. О. СМАРАГДОВА МЕРЕЖА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ЦІННИХ ЕКОСИСТЕМ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ	173
БАЗОВ В. П., АНДРУШКО І. П. ДЕЯКІ ПИТАННЯ СИСТЕМИ ПРИНЦИПІВ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС	176
БРЕДІХІН Ю. Ю. ОЦІНОЧНЕ ПОНЯТТЯ «РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ»: ПРОБЛЕМИ ТЛУМАЧЕННЯ ТА АГРОЕКОЛОГІЧНА АРГУМЕНТАЦІЯ	180
БРЕДІХІНА В. Л. ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬ	183
ДАНІЛІК Д. М. ДЕЯКІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ПОТРЕБ НАДРОКОРИСТУВАННЯ.....	188
ЗАВЕРЮХА М.М. РОЛЬ АГРОЛІСОМЕЛІОРАЦІЇ ЯК СПОСОБУ ПІДВИЩЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ	191
ЗАЄЦЬ О. І. СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА: ПРАВОВА ПАРАДИГМА.....	193
КОРНІЄНКО Г. С. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРОЕКОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ ДО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ В АГРОБІЗНЕСІ	195
КУРЕНДА С. В. ОКРЕМІ ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ВОДНИХ РЕСУРСІВ.....	198
ЛІСОВА Т. В., ЛЕЙБА Л. В. ДО ПИТАННЯ ПРО ВПЛИВ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН НА ВЕДЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	201

ПЕТЛЮК Ю. С. ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ВОДНІ ОБ’ЄКТИ, ВІДНЕСЕНІ ДО КАТЕГОРІЇ ЛІКУВАЛЬНИХ	203
ШАРАПОВА С. В. АГРОЛІСІВНИЦТВО ЯК ЕФЕКТИВНА МОДЕЛЬ СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ	206
 СЕКЦІЯ 5. ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ ТА ЄС: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ	
БАКАЙ Ю. Ю. ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА ЯК ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ СТАЛОГО АГРОВИРОБНИЦТВА: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	210
БЄЛЯЙ В. О. НАЛЕЖНИЙ СПОСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ ЗА ЧИННИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ	213
КУХАР О. В. ДО ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ, ЩО УТВОРЮЮТЬСЯ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ДІЯЛЬНОСТІ З ГМО.....	216
ЛОЗО О. В. ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЛОЖЕНЬ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ ТА ЄС	219
 СЕКЦІЯ 6. РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЕКОЛОГО- ОРІЄНТОВАНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА	
ГРИГОРЄВА Х. А. НЕДОЛІКИ АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: ХРОНІЧНИЙ СТАН ЧИ СТРИМКЕ ПІКЕ?	224
ДУДАШ М. Г. ПІДТРИМКА ТА РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ЯК НЕФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ СТИМУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ	227
КОВАЛЕНКО Т. О. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ГУМАНІТАРНОГО РОЗМІНУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	230
МАЛОХЛІБ О. С. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА	233
МИКОЛАЙЧУК С. В. БЕЗПЕЧНІСТЬ КОРМІВ У КОНТЕКСТІ ЕВОЛЮЦІЇ АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ: ЕКОЛОГІЧНИЙ ВЕКТОР	236
ЛУЧКО І. В. НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНИХ ОРГАНІЗМІВ	238
НОВАК Т. С. ЦИРКУЛЯРНА БІОЕКОНОМІКА ЯК НОВА КАТЕГОРІЯ В АГРАРНОМУ ПРАВІ.....	240

Трибуна молодого вченого

Арнута Є.
LEGAL ASPECTS OF LAND MANAGEMENT244

Габрільчук Д. О.
ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОМУ
ГОСПОДАРСТВІ245

Захарчук Н. П.
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА САМОВІЛЬНЕ ЗАХОПЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ: АНАЛІЗ СУДОВИХ РІШЕНЬ.....247

Касинець Д.
БРОНЮВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ:
ПРАВОВІ АСПЕКТИ250

Красносільська І. П.
ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ У ЗАКОНОДАВСТВО
ПРО ВІДХОДИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА252

Кушко М. В.
ЩОДО ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ255

Михайличенко Р. В.
НОВЕЛИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГЕНЕТИЧНО-ІНЖЕНЕРНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ТА ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА РОЗМІЩЕННЯМ НА РИНКУ
ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНИХ ОРГАНІЗМІВ І ПРОДУКЦІЇ258

Новак Є. О.
ВИКОРИСТАННЯ БІОПАЛИВА У ГАЛУЗІ ТРАНСПОРТУ: ПРАВОВІ НОВАЦІЇ ТА
ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ АГРОСЕКТОРУ261

Олешко Г. О.
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ
ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ263

Попп А. А.
ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЯК СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ:
ПРАВОВІ АСПЕКТИ266

Юхимович А. М.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ.268

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

— на практиці бракує адвокатів, які мають вузьку спеціалізацію саме у сфері екологічних правовідносин.

Адвокат, як ключова процесуальна фігура сторони захисту або представник потерпілих осіб та громад, має володіти не лише юридичними інструментами, а й міжгалузевими спеціальними знаннями у галузі екологічного права, права довкілля ЄС, судової практики міжнародних інституцій, таких як Європейський суд з прав людини, Суд Європейського Союзу, Міжнародний трибунал з морського права тощо.

Відтак, постає завдання створення належного концептуального, законодавчого та методологічного підґрунтя для інституалізації екологічної адвокатури в Україні. У системному сенсі, екологічна адвокатура покликана не лише реалізувати функцію захисту й представництва в судовому процесі, а й виконувати просвітницьку, аналітичну, а в окремих випадках — й стратегічну функцію. Наприклад, участь адвокатів у морських арбітражах, спорах щодо континентального шельфу, порушення правил торгового мореплавства, незаконного видобутку біоресурсів або забруднення морського середовища, потребує володіння нормами морського права, знання міжнародної практики та навичок роботи з транскордонною доказовою базою.

Особливої актуальності набуває захист прав громадян та об'єднаних територіальних громад у справах про порушення законодавства про надра, де уповноважені суб'єкти владних повноважень часто діють без урахування позиції місцевого населення або здійснюють видачу спеціальних дозволів із порушенням процедур оцінки впливу на довкілля.

Принципове значення екологічна адвокатура набуває в умовах збройного конфлікту та в період повоєнного відновлення, адже масштабні екологічні збитки, спричинені воєнними діями, потребують не лише експертизи заподіяних збитків та відновлювальних заходів, але й правового фіксування шкоди, ідентифікації винних та ініціювання механізмів відшкодування як у національних, так і в міжнародних правових юрисдикціях. У цьому процесі професійні адвокати мають відігравати активну роль як суб'єкти правозастосування і представники публічного екологічного інтересу.

Відмітимо, що на сьогодні інституційною передумовою розвитку екологічної адвокатури в Україні є, зокрема, діяльність Комітету з питань аграрного, земельного та довкілльового права при Національній асоціації адвокатів України, який сприяє формуванню професійних стандартів у сфері екологічного права, координації практичної діяльності адвокатів, обміну досвідом та уніфікації підходів до застосування природоохоронного законодавства.

Формування якісного кадрового потенціалу у сфері екологічного правозастосування неможливе й без модернізації юридичної освіти. Поглиблене вивчення основ екологічного права та еколого-правових режимів використання природних ресурсів та комплексів у межах навчальних програм правничих закладів вищої освіти має включати не

лише академічне засвоєння нормативно-правового матеріалу, але й розвиток практичних навичок щодо аналізу екологічних спорів, підготовки процесуальних документів, юридичного супроводу екологічно значущих бізнес-проектів, а також захисту прав осіб, які постраждали внаслідок порушень природоохоронного законодавства. У сучасних умовах екологічне право трансформується в одну з ключових галузей правозастосування, що потребує міждисциплінарного підходу, високого рівня фаховості та етичної відповідальності.

Поряд із академічною підготовкою не менш важливим є впровадження дієвої системи безперервного професійного розвитку адвокатів у сфері екологічного права. Регулярне підвищення кваліфікації, участь у фахових тренінгах, семінарах, стажуваннях, а також доступ до практик міжнародного екологічного судочинства, у перспективі, мають стати обов'язковими елементами професійної траєкторії адвокатів, які працюють у сфері захисту довкілля.

Враховуючи викладене, зазначимо, що екологічна адвокатура посідає важливе місце в структурі національного правозахисту та правового забезпечення сталого розвитку. Її формалізація як окремої професійної спеціалізації в Україні відповідає як внутрішнім викликам, так і міжнародним зобов'язанням держави, що сприятиме підвищенню ефективності реалізації екологічних прав та забезпеченню правової бази для відновлення і збереження навколишнього природного середовища для нинішнього та майбутнього поколінь.

Список використаних джерел

1. Гетьман А. П. Доктрина екологічного права та законодавства України : монографія. Харків : ТОВ «Оберіг», 2019. 336 с.
2. Про затвердження Положення про Спеціалізовану екологічну прокуратуру (на правах Департаменту) Офісу Генерального прокурора: наказ Офісу Генерального прокурора №185 від 05.07.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/v0185905-23> (дата звернення 20.05.2025).

Яремак З. В.

*к.ю.н., доцент, завідувач кафедри трудового,
екологічного та аграрного права,*

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

БАЛАНС ІНТЕРЕСІВ: ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ У СУДОВОМУ ЗАХИСТІ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ

Новітня концепція екологічного права зосереджена не тільки на охороні довкілля, але й звертає увагу на встановлення вимог до господарської та іншої діяльності з метою забезпечення екологічної безпеки людини. У зв'язку з цим, конституційного закріплення набуло право на безпечне для

життя та здоров'я довкілля (ст. 50 Конституції України). На розвиток даного конституційного положення закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» серед основних принципів охорони навколишнього природного середовища визначає гарантування екологічного безпечного середовища для життя і здоров'я людей, пріоритетність вимог екологічної безпеки (ст. 3), передбачає положення, відповідно до якого державній охороні від негативного впливу несприятливої екологічної обстановки підлягають також здоров'я і життя людей (ст. 5 ч. 3), закріплює цілу низку екологічних прав (ст. 9) та гарантує громадянам їх реалізацію, а у випадку порушення захист в судовому порядку відповідно до законодавства України (ст. 11).

В конкретних екологічних відносинах характер екологічних прав може бути різний: так, реалізуючи екологічне право здійснення загального і спеціального використання природних ресурсів, суб'єкт може мати економічний інтерес, який буде протиставлений екологічному інтересу іншого суб'єкта, що у цих правовідносинах буде реалізовувати своє право на безпечне для його життя та здоров'я навколишнє природне середовище. Відтак при захисті суб'єктивних екологічних прав та законних інтересів задіюються механізми врегулювання спору з метою співставлення, співмірності інтересів, прав та обов'язків, які реалізують суб'єкти у цій взаємодії. При цьому не йде мова про виключно пріоритетність публічних екологічних інтересів чи права на безпечне для життя та здоров'я людини, а про досягнення розумного балансу (узгодження), до прикладу, між екологічними та економічними інтересами.

Узгодження інтересів досить складне завдання, що стоїть перед судом та повинно знайти своє відображення у справедливому, законному та обґрунтованому рішенні, яке буде ефективним правовим засобом порушених екологічних прав. Практичній реалізації окресленого завдання сприяє принцип пропорційності, який закріплений у національному процесуальному законодавстві: «Суд визначає в межах, встановлених цим Кодексом, порядок здійснення провадження у справі відповідно до принципу пропорційності, враховуючи: завдання цивільного судочинства; забезпечення розумного балансу між приватними і публічними інтересами; особливості предмета спору; ціну позову; складність справи; значення розгляду справи для сторін, час, необхідний для вчинення тих чи інших дій, розмір судових витрат, пов'язаних із відповідними процесуальними діями тощо» (ст. 11. ЦПК України (аналогічні норми містять і в інших процесуальних кодексах – КАС України, ГПК України тощо)). Щоправда, принцип пропорційності законодавчо визначається як «забезпечення розумного балансу між приватними і публічними інтересами», однак у наукових дослідженнях говориться про розширення меж його застосування: «...ми не повинні обмежуватися виключно питанням балансу публічних і приватних інтересів. На наш погляд, питання набагато ширше й включає в себе також баланс інтересів та прав приватних осіб, баланс прав і обов'язків суб'єктів конкретних правовідносин, баланс інтересів і конституційних

свобод громадян, баланс між конституційними правами і конституційними принципами тощо» [1, с. 193-194].

Принцип пропорційності не є надбанням національного права, а практикою міжнародного права. Імплементція Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод у правову систему України а також визнання рішень ЄСПЛ джерелом права в Україні покладає на органи судової влади України обов'язок застосування Конвенції та прецедентної практики ЄСПЛ при здійсненні правосуддя. Практика національних судів свідчить в переважній своїй більшості про релевантне застосування прецедентів ЄСПЛ. Зокрема, Конституційний суд України у Рішенні від 1 червня 2016 року № 2-рп/2016 визначив: «обмеження щодо реалізації конституційних прав і свобод не можуть бути свавільними та несправедливими, вони мають встановлюватися виключно Конституцією і законами України, переслідувати легітимну мету, бути обумовленими суспільною необхідністю досягнення цієї мети, пропорційними та обґрунтованими, у разі обмеження конституційного права або свободи законодавець зобов'язаний запровадити таке правове регулювання, яке дасть можливість оптимально досягти легітимної мети з мінімальним втручанням у реалізацію цього права або свободи і не порушувати сутнісний зміст такого права» (абз. 3 пп. 2.1 п. 2 мотивувальної частини Рішення)[2].

Застосування принципу пропорційності в екологічних справах проаналізуємо на прикладі судової практики Верховного суду. У справі № 904/4470/19 [3] Верховний суд зробив висновок, що право на охорону навколишнього природного середовища повинно бути адекватним і не може порушувати право іншої особи на мирне володіння майном. У справі, що розглядалася, громадське формування з охорони громадського порядку вимагало через суд розірвання договору оренди земельної ділянки, так як спірним договором порушені права позивача на безпечне для життя і здоров'я довкілля, оскільки відповідач не дотримувався порядку використання земельної ділянки природоохоронного призначення. Верховний суд вказав, що розірвання договору оренди позбавить відповідача права користуватися і тими землями, щодо яких відсутні порушення ним законодавства. Отже задоволення позову у даній справі призведе до недотримання критеріїв сумісності заходу втручання у право на мирне володіння майном, порушить справедливий баланс між інтересами суспільства, пов'язаними з цим втручанням, й інтересами особи, яка зазнає такого втручання, що є несумісним із гарантіями статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

Постанова Верховного Суду від 18 березня 2024 року у справі № 260/1946/23 [4] стосувалася наступного. Фермерське господарство оскаржувало анулювання спеціального дозволу на користування надрами, яке було здійснено Держгеонадрами через недопуск їх посадових осіб до перевірки. Верховний Суд скасував рішення судів попередніх інстанцій, задовольнив позов Держгеонадра, визнавши дії фермерського господарства порушенням вимог законодавства про державний нагляд та умов

спеціального дозволу на користування надрами. Суд дійшов висновку, що недопуск до перевірки у сукупності з невиконанням вимог припису є підставою для анулювання дозволу, і таке втручання відповідає принципу пропорційності, оскільки спрямоване на захист суспільного інтересу у раціональному використанні надр та контролі за дотриманням умов їх експлуатації.

Таким чином, збалансування інтересів в контексті регулювання екологічних правовідносин та вирішення екологічних спорів, як показує національна судова практика, допускає правомірне обмеження прав з метою задоволення суспільного екологічного інтересу. З іншого боку, принцип пропорційності буде виявлятися і у випадку співставлення екологічних та інших прав, визначаючи співмірність обмежень прав з метою, якої було досягнуто за допомогою цих обмежень, із застосуванням трирівневого тесту правомірності застосованого обмеження права.

Список використаних джерел:

1. Калашник Н. Баланс інтересів як механізм дотримання прав суб'єктів у процесі об'єднання територіальної громади. *Міжнародні та європейські стандарти місцевого самоврядування: проблеми імплементації в Україні*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (20 грудня 2019 р., м. Львів) / за наук. ред. проф. М. Микієвича, проф. О. Сушинського, доц. Р. Бедрія. Львів : ЛПІДУ НАДУ, 2020. С. 192-197.

2. Рішення Конституційного суду України від 1 червня 2016 року № 2-рп/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-16#Text> (дата звернення 20.05.2025 р.).

3. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у справі № 904/4470/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91973284> (дата звернення 20.05.2025 р.).

4. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 18 березня 2024 року у справі № 260/1946/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117729860> (дата звернення 20.05.2025 р.).

СЕКЦІЯ 4. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРОЕКОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ ДО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ